

Regeringskansliet
Justitiedepartementet

Betänkandet SOU 2022:52 Utökade möjligheter att använda preventiva tvångsmedel

Åklagarmyndigheten har ombetts att lämna synpunkter på rubricerat betänkande. Med anledning av detta önskar myndigheten framföra följande.

Sammanfattning

Åklagarmyndigheten tillstyrker i stort utredningens förslag. Det är Åklagarmyndighetens uppfattning att det finns ett behov av att införa en möjlighet till preventiva tvångsmedel i enlighet med förslaget i syfte att stärka de brottsbekämpande myndigheternas förmåga att förhindra allvarlig brottslighet.

7 Behovet av att utöka användningen av preventiva tvångsmedel

7.4 Behovet av utökad användning av preventiva tvångsmedel

Åklagarmyndigheten ställer sig bakom utredningens slutsats att det, mot bakgrund av de senaste årens brottsutveckling och teknikutveckling, finns ett påtagligt behov av en utökad möjlighet att använda sig av preventiva tvångsmedel i underrättelsearbetet. Det är Åklagarmyndighetens uppfattning att en sådan utökad möjlighet på ett väsentligt sätt kommer öka de brottsbekämpande myndigheternas förmåga att förhindra brott av allvarligt slag.

9 Ett utökat tillämpningsområde

9.3.3 Påtaglig risk för viss brottslig verksamhet

Åklagarmyndigheten delar utredningens slutsats att det ska krävas en påtaglig risk för, viss, brottslig verksamhet för att ett preventivt tvångsmedel ska kunna komma ifråga. Eftersom bedömningen om huruvida en sådan risk föreligger ska vila på objektiva omständigheter delar Åklagarmyndigheten utredningens

slutsats att tillämpningsområdet bör avgränsas på ett betydelsefullt sätt. Det är även Åklagarmyndighetens bedömning att de föreslagna begränsningarna är sådana att åtgärderna endast kommer att kunna riktas mot ett mindre antal personer inom den kriminella miljön.

Det är en självklarhet att riskbedömningen alltid måste göras i det enskilda fallet och med beaktande av underrättelseuppgifterna i dess helhet. Det är i och för sig naturligt att överlåta till rättstillämpningen att göra dessa bedömningar. Samtidigt måste även nämnas att det därmed finns en påtaglig risk för lokala variationer hur dessa bedömningar kommer falla ut vid en domstolsprövning. Risken blir särskild påtaglig i detta fall, då det är fråga om en ny typ av riskbedömning som ska göras som trots allt skiljer sig relativt mycket från andra typer av riskbedömningar som allmänna domstolar idag gör vid prövning av såväl öppna som hemliga tvångsmedel. Eftersom beslut om hemliga tvångsmedel alltid är belagda med sekretess, frågor om hemliga tvångsmedel mycket sällan blir föremål för prövning av överrätt samt publicerad praxis knappt finns, ökar risken för lokala variationer ytterligare.

9.7.2 *Brottskatalogen*

Det är Åklagarmyndighetens uppfattning att den föreslagna brottskatalogen förefaller väl avvägd och träffar just den typ av brottslighet som förslaget är tänkt att hjälpa till att förhindra, nämligen brott som vanligen förekommer inom kriminella nätverk.

10 Rättssäkerhetsgarantier

Utredningen föreslår att flera av de förslag som föreslogs genom betänkandet *Rättssäkerhetsgarantier och hemliga tvångsmedel*, SOU 2018:61, ska genomföras. Åklagarmyndigheten delar helt den uppfattningen och har i dessa delar samma uppfattning som angavs i remissyttrande från den 10 oktober 2018 (ÅM 2018-1566, Ju2018/04023/Å). Detta gäller såväl de från 2018 föreslagna ändringarna i preventivlagen som i rättegångsbalken, med det tillägget att det bör vara tillåtet för en brottsutredande myndighet att själv fatta beslut om att dela överskottsinformation om det krävs för att förhindra brott och det är fara i dröjsmål.

10.3 *Förhandskontroll av domstol*

Åklagarmyndigheten delar utredningens slutsats att det är lämpligt med en prövning av domstol och att detta tveklöst innebär att Europakonventionens

krav på en oberoende förhandskontroll av tvångsmedelsanvändning därmed uppfylls.

Det är rimligt att ansökan även fortsättningsvis ska göras av åklagare. Samtidigt är det alltid något problematiskt för en åklagare att få del av underrättelsematerial.¹ Det sagda innebär att Åklagarmyndigheten, om förslaget blir verklighet, kan komma att behöva upprätta en särskild organisation för vilka åklagare som ska få ansöka om hemliga tvångsmedel i preventivfallen, likt den organisation som inrättats för prövning av frågor enligt inhämtningslagen.

11 Utformningen av den nya lagstiftningen

11.4 Domstolsprövningen

Åklagarmyndigheten har inte någon direkt invändning mot utredningens förslag om att ansökningarna ska prövas av flera domstolar och att detta ska styras av var den brottsliga verksamheten kan antas komma att utövas eller där den person som tvångsmedlet ska riktas mot uppehåller sig.

Åklagarmyndigheten vill emellertid ändå lyfta vissa fördelar som hade kunnat uppnås genom att koncentrera domstolsprövningen till en eller ett fåtal domstolar. En sådan ordning skulle dels borga för en mer enhetlig rättstillämpning (jämför ovan under rubriken 9.3.3), dels underlätta för Åklagarmyndigheten att inordna en särskild organisation för vilka åklagare som ska få handlägga ärenden enligt preventivlagen (jämför ovan under rubriken 10.3). Åklagarmyndigheten menar därför att det finns skäl att ytterligare överväga frågan om någon eller några domstolar ska ges exklusiv behörighet att pröva frågan om hemliga tvångsmedel enligt det utökade tillämpningsområdet.

¹ Se bl.a. Åklagarmyndighetens remissyttrande 30 januari 2018 beträffande SOU 2017:75, (ÅM2017/1958, Ju2017/07896/Å).

Detta yttrande har beslutats av riksåklagaren Petra Lundh efter föredragning av kammaråklagaren Christoffer Östlind. I den slutliga handläggningen av ärendet har rättschefen Marie-Louise Ollén och överåklagaren Mikael Björk deltagit.

Petra Lundh

Christoffer Östlind

Kopia till

Kommunikationsavdelningen

Rättschefen

Biblioteket